

آمار سرانه مطالعه در ایران تکان دهنده است

مدیرعامل تعاونی ناشران اصفهان و عضو هیأت‌مدیره انجمن صنعت نشر گفت: در کشورهای اروپایی مردم در صف در انتظار خرید کتاب مورد نظرشان می‌ایستند و نه فقط در اروپا و آمریکا؛ هند با یک میلیارد و ۴۲۲ میلیون نفر جمعیت، سرانه مطالعه‌اش بالاترین آمار در جهان است. با اینکه به نظر می‌رسد اکثر مردم هند فقیرند، اما کتابخوان هستند و نشریات را مطالعه می‌کنند؛ ولی متأسفانه ایران در این زمینه از آخر دارای رتبه است! آمار سرانه مطالعه کشورمان تکان دهنده است. البته از ۳-۴ دقیقه بیان می‌شود تا نهایتاً ۱۳ دقیقه!

مهر انگیز بیدمشکی در گفتگوی اختصاصی با روابط عمومی اتاق بازرگانی اصفهان بیان کرد از سالهای ۷۳ و ۷۴ تاکنون مشغول به فعالیت های فرهنگی است. او علاوه بر نشر خود، سابقه مدیریت انتشارات نقش خورشید، صادق هدایت و چند نشر دیگر در مقاطع مختلف را داشته و دارد و تا کنون عناوین زیادی کتاب در زمینه های مختلف شعر، رمان، نقد ادبی، مجموعه داستان، اصفهان شناسی با رویکرد گردشگری منتشر کرده و علاوه بر کار فردی خود همواره مسئولیت هایی در کارهای صنفی نیز داشته است. او هم اکنون نیز عضو هیأت مدیره انجمن صنعت نشر و مدیر عامل تعاونی ناشران اصفهان است.

وی در پاسخ به این پرسش که راز موفقیت شما چیست؛ پاسخ داد: اگر بشود مرا موفق دانست، به نظرم باید به صداقت در کار و راستگویی که شیوه کار و فعالیت من بوده است؛ اشاره کرد؛ حتی دروغ مصلحت آمیز هم نگفته ام و سعی می‌کنم نگویم؛ زیرا با دروغ انرژی خوبی ایجاد نمی‌شود. علاوه بر این همیشه سعی کرده‌ام انگیزه درونی خود را فعال نگه دارم.

مدیر مسئول «نشر نهفت» درخصوص رضایت شغلی خود افزود: این سوال را از ابعاد مختلف می‌توان بررسی کرد. این شغل انسان را از نظر روحی راضی می‌کند ولی از نظر مادی خیر. البته در کشور ما این گونه است و الا این شغل در کشورهای دیگر از نظر میزان درآمدی هم دارای اهمیت است؛ زیرا در کشورهای دیگر تیراژ چاپ کتاب بسیار با کشور ما متفاوت است.

وی در همین راستا افزود: در آن کشورها مردم در صف در انتظار خرید کتاب مورد نظرشان می‌ایستند و نه فقط در اروپا و آمریکا؛ هند با یک میلیارد و ۴۲۲ میلیون نفر جمعیت، سرانه مطالعه اش بالاترین آمار در جهان است. با اینکه به نظر می‌رسد اکثر مردم هند فقیرند، اما کتابخوان هستند و نشریات را مطالعه می‌کنند. ایران متأسفانه در این زمینه از آخر دارای رتبه است. آمار سرانه مطالعه ایران تکان دهنده است. البته از ۳-۴ دقیقه بیان می‌شود تا نهایتاً ۱۳ دقیقه!

بیدمشکی در همین زمینه تصریح کرد: کتابخوان های ما سه دسته هستند: افراد مذهبی که بیشتر قرآن و نهج البلاغه و تا حدی کتاب های مذهبی می‌خوانند و کاری به کتابهای دیگر ندارند؛ دوم روشنفکران که در هر شریبطی کتاب می‌خوانند؛ اینها به کتابخوانی و سینما و تئاتر علاقه مند هستند و نمی‌خواهند تمام اطلاعات شان منحصر به تلویزیون باشد و دسته سوم توده مردم که بسیار کم مطالعه می‌کنند و اساساً هرگونه برنامه ریزی برای ایجاد انگیزه و بالا بردن توان خرید در این دسته که کتاب در سبد خانوار آنها هیچ جایی ندارد؛ باید انجام گیرد؛ زیرا به شدت تعیین کننده اند.

مدیرعامل تعاونی ناشران اصفهان درخصوص علت پایین بودن سرانه مطالعه در ایران گفت: موانع زیادی هست که ریشه ای است و به کندوکاو و کارشناسی بسیار نیاز دارد. بیدمشکی در جواب به این سوال که آیا سیاست های وزارت فرهنگ و ارشاد تاثیری در این مورد دارد یا خیر پاسخ داد: قطعاً سیاست های نادرست یک وزارتخانه همیشه تاثیر گذار است. برخی سیاست های ارشاد می‌تواند یکی از علت ها باشد ولی همه اش نیست. مسلماً در هر مسئله ای که ممیزی صورت می‌گیرد؛ یعنی دارد اندیشه هایی محدود می‌شود و این یعنی توهین به کسانی که چیزی برای ارائه به جامعه داشته اند؛ از این گذشته نویسنده ای که کتابی نوشته، در مورد سطر سطرش فکر کرده و اگر چیزی از این میان حذف شود، دیگر شاید نشود مطلب را جمع و جور کرد و اثر لطمه می‌بیند.

وی در همین خصوص ادامه داد: در مواردی دید ه ام کارشناسان ارشاد برخی از پاراگراف های کلیدی را حذف می‌کنند؛ برای مثال در یکی از کتابهایی که اخیراً برای اخذ مجوز ارسال کرده بودم و کتاب برنده یک جایزه جهانی معتبر هم شده بود؛ روابط یک زوج با الکل تحت تاثیر قرار گرفته و ویران شده بود؛ اگر کتاب درست بررسی شده بود، درمی‌یافتند که راوی مخالف الکل است اما در هر حال ارشاد می‌گوید به جای واژه شراب در متن اصلی، در ترجمه «نوشیدنی» بگذار؛ درحالی که راوی داستان ضد الکل حرف می‌زند و معتقد است که شراب و نوشیدنی های الکلی بنیاد خانواده را نابود می‌کند؛ حالا تصور بفرمایید به جای آن بگذاریم آب پرتقال!

عضو هیأت مدیره انجمن صنعت نشر در همین رابطه تأکید کرد: با همه اینها علل و موانع مهم تر از ارشاد هم هست... به نظرم نقش آموزش و پرورش در نخواندن و عدم مطالعه خیلی خیلی از ارشاد بیشتر و مهمتر است. در این وزارتخانه دارند بیشتر برای آموزش -آن هم به طور معیوب- برنامه ریزی می‌کنند؛ نه پرورش آدم ها باید خود را نیازمند آگاهی بدانند. در جوامعی که مشکلات اقتصادی و فرهنگی زیاد است، در جوامعی که معیار ارزش گذاری نه میزان آگاهی و رفتار های انسانی، بلکه مدرک و پول کارگشاست؛ مردم چه نیازی به خواندن پیدا می‌کنند؟ در کودکی باید شیوه های تربیتی درست بنیاد گذاشته شود و این نظام آموزشی غلط که از پیش دبستان دارد کلاس کنکور را طراحی می‌کند تا پایان دبیرستان!! چه وقتی برای مطالعه باقی می‌گذارد؟! و چه طرح جامع و اصولی تاکنون در کشور ما برای این معضل اجرا شده؟ باید کار کرد و بدون تعصب نظام آموزشی را مورد سوال جدی قرار داد. باید کارگروه هایی متشکل از افراد آگاه، جامعه شناسان و فرهیختگان و دست اندر کاران واقعی سالها کار کنند و از دل تحقیقات آنها طرح هایی برای اجرا تصویب شود.

بیدمشکی در همین راستا توضیح داد: مهمترین شاخص توسعه، میزان مطالعه سرانه افراد است؛ نه تعداد مدرک دانشگاهی؛ ما یک سواد کمی داریم و یک سواد کیفی. امروز مدرک گرفته ها فراوانند و آمارشان قابل احصاست؛ اما برای سواد کیفی معیاری نداریم و به وضوح می‌توان دید که سواد کیفی جامعه کافی نیست.

وی درخصوص محتوای کتب آموزش و پرورش نیز خاطر نشان کرد: باید ببینیم دستاورد کلی این آموزش ها در مدرسه چیست؟ در پژوهشی که در باب تحلیل محتوای کتابهای آموزش و پرورش توسط یکی از روانشناسان ایرانی از منابع درسی پایه اول دبستان از سه کشور ایران، چین و آلمان شده، نتیجه جالب است؛ کودک ایرانی «اطاعت محض» یاد می‌گیرد، کودک آلمانی «پیشرفت» و کودک چینی «مهربانی»! نداشتن جرات و شهامت، حاصل تربیت کتابهای درسی ماست. بنابراین، گویا هدف مولفان، پیشرفت و شکوفایی خلاقیت دانش آموزان نبوده است.

این فعال صنعت نشر کشور در جواب به این سوال که چه راهکاری برای بهتر شدن سرانه مطالعه پیشنهاد می‌کند، پاسخ داد: به نظرم می‌رسد اتاق هم باید بنا بر مسئولیت اجتماعی که دارد، به این مسأله ورود کند و با استنادی تعامل کند و از توان تشکل های خود در این مورد نهایت استفاده را بکند.

بیدمشکی تصریح کرد: انجمن صنعت نشر نیز این آمادگی را دارد تا با تمام توان خود و با طرح هایی که یک سال است دنبال می کند، در این راه تلاش کند. اگر در شهری سطح فرهنگ به اندازه کافی بالا نباشد، به مرور زمان چه اتفاقی می افتد؟ آیا این شهر برای سرمایه گذاری های اقتصادی مناسب است؟ مگر می توانیم فرهنگ و اقتصاد را جدا از هم بدانیم؟!

وی در جواب به این پرسش که آیا حاضری در استان سرمایه گذاری کنید؛ پاسخ داد: همین الان هم این کار را کرده ام. واقعا ناشران و کلا اهالی فرهنگ و هنر علاوه بر سرمایه های مالی به نظرم از جان مایه می گذارند... اما به نظرم منظور شما بیشتر سرمایه گذاری های کلان اقتصادی است؛ جالب است بدانید صنعت نشر در دنیا یکی از مهمترین و موثرترین صنایع در جهان است. درآمد سالانه یک انتشارات معتبر بیش از ۵/۲ میلیارد دلار است. این رقم یعنی از کل ناشران ما در نمایشگاه کتاب تهران بیشتر است! معتبرترین کتاب های جهان محصول چنین انتشاراتی هایی است. اکثر این نشرها چند ملیتی هستند و سهام آنان آنقدر معتبر است که در بورس های لندن و نیویورک معامله می شود. بعضی از آنها چند قرن است تاسیس شده اند و هر کدام برای خود اهدافی را مشخص کرده اند؛ مثلا انتشارات پیرسون در لندن علاوه بر انتشار رمان های برتر جهان، انتشار مجلات و روزنامه؛ بازسازی آموزش جهانی را هدف خود قرار داده و در واقع مدیریت منابع آموزش و پرورش را در جهان دارد؛ یعنی رهبر فکری منابع آموزشی و فکری در جهان! حتی صندوقی برای کمک به آموزش کودکان نیازمند در کشورهای در حال توسعه ایجاد کرده است. تمام این ناشران معتبر در کل دنیا دفاتر نمایندگی دادند.

بیدمشکی ادامه داد: انتشارات کانادایی تامسون بیش از ۶۵ هزار نفر کارمند دارد؛ واقعا علت این همه ثبات چیست؟ چند روز پیش گاردین ۲۰۰ سالگی اش را جشن گرفت! و ما روزنامه هایی به عمر ۱ روز هم داریم! واقعا مقصد ایجاد چنین فضایی چه کسانی هستند؟ اصولا ناشران در ایران چنین توانایی هایی ندارند و اگر هم تعدادی از آنان داشته باشند، با شرایطی که اشاره شد، ترجیح نمی دهند که بیش از این سرمایه گذاری کنند؛ مگر بستر مناسبی ایجاد شود.

وی در جواب به این سوال که پس به نظر شما اصفهان سرمایه گریز است؟ پاسخ داد: با توجه به جایگاه اصفهان در عرصه های مختلف و بنا بر ظرفیتی که این استان دارد، واقعا درد آور است این گونه در موردش حرف بزنیم؛ اما به نظرم این روند خیلی وقت است آغاز شده... چندین سال پیش در همین اتاق بازرگانی در همایشی حضور داشتیم؛ یکی از نمایندگان وقت مجلس در سخنرانی خود می گفت "یک سرمایه گذار خوب خارجی آمده بود و ما نتوانستیم در اصفهان وی را جذب کنیم و رفت در استان سمنان!" و من با خودم فکر کردم این آقا چرا برای ما دارد درد و دل می کند!

بیدمشکی افزود: به هر حال، واقعیت اول این است که ما پایه پولی ضعیفی داریم و سرمایه گذاران بزرگ می ترسند و سرمایه خود را نمی آورند؛ اما قطعا عوامل دیگری باعث شده تا سرمایه گذاران داخلی هم ترجیح بدهند حتی در شهرهای دیگری غیر از اصفهان سرمایه گذاری کنند.

وی در پاسخ به این سوال که به نظر شما چه عواملی باعث این کار شده، پاسخ داد: به نظرم علاوه بر موارد کلان اقتصادی در کشور که اشاره شد؛ مثل ضعف پایه پولی، بالا بودن نرخ تورم، پایین بودن نرخ سود و کلا عدم ایجاد امنیت فضای کسب و کار، در شهر ما مناسبات سخت تری هم وجود دارد؛ منظرم شاید سختگیری های بیشتر و ضوابط دست و پا گیر تر و اعمال سلیقه هایی شخصی و خارج از قوانین حد و حدود تعیین کردن و البته امور مالیاتی و بیمه ای و امثالهم... البته این موارد را باید سرمایه گذاران تحلیل کنند و شاید موارد دیگری هم باشد که من اطلاع کافی نداشته باشم.

بیدمشکی درخصوص آثار و مقابله با بحران های خشکسالی و کم آبی و مشکلات حمل و نقل و ترافیک در استان گفت: تمام این مشکلات هم در سرمایه گریزی و هم در مهاجرت تاثیر فراوان داشته است. چند سال است که حتی مردم عادی نیز به مهاجرت از استان روی آورده اند. کاری که اصفهانی ها کمتر اهلش بودند اما اکنون بحث حفظ سلامتی افراد است. اگر نمایندگان اصفهان در مجلس شورای اسلامی از ابتدا تاکنون نتوانسته اند بحران های اصفهان را مدیریت کنند و نتایج کنونی برای اصفهان رقم خورده است؛ علتش این است که یادشان می رود نماینده چه کسانی هستند و باید در مجلس صدای چه کسانی باشند! بیدمشکی در خصوص رفع آلودگی هوا و جلوگیری از مهاجرت گفت: مسلما باید از تکنولوژی های روز دنیا برای تصفیه آب و هوا استفاده شود. متاسفانه همه دارند به شمال کشور مهاجرت می کنند. آنهایی که می توانند یک آپارتمان کوچک در اینجا می گذارند و بقیه را منتقل می کنند. طبیعی است که جنگل های شمال هم با این روند به سرعت از بین می رود.

وی در خصوص مهاجرت نخبگان تصریح کرد: در تمام دنیا افرادی که از کشورشان مهاجرت می کنند، هنوز هم جزو سرمایه های کشورشان محسوب می شوند و در آمارهایشان به آنان افتخار می کنند؛ چون تجارب و پول حاصل از کار خود را به کشورشان می فرستند؛ اما در کشور ما عمدتا برعکس عمل می شود؛ از اینجا باید ریال کار کرد و دلار فرستاد در آنجا! در تمام دنیا به خاطر یکی از دلایل زیر مهاجرت می کنند: یا درس خوان بوده اند و امکانات پیشرفت بیشتر در کشور خود نداشته اند؛ یا هنری دارند و می توانند در جای دیگر پول بیشتری در بیاورند و کشورشان را هم معرفی کنند، یا جان و مال و ناموس شان در خطر بوده و مجبور به ترک وطن شده اند. باید بررسی شود آیا مهاجرت نخبگان ما به کدام دلیل است! باید همه امکانات ایجاد شود تا نخبگان هر رشته ای در کشور بمانند.

عضو هیأت مدیره انجمن صنعت نشر در باره انتظارات از اتاق بازرگانی بیان کرد: صاحبان کار و سرمایه ذیل این اتاق تشکل ها و انجمن های خود را تشکیل داده اند؛ تا به طور قانونمند برای تامین منافع اعضای خود تلاش کنند؛ پس اتاق بازرگانی به عنوان نماینده کسب و کارهای استان عمل می کند و خط مشی اتاق بسیار اهمیت دارد.

بیدمشکی در پایان با هیأت رئیسه اتاق بازرگانی اصفهان و قردانی از همه مدیران و کارکنان بخش های مختلف که برای پیشرفت و اعتلای فرهنگی و اقتصادی استان تلاش می کنند تاکید کرد: اتاق بازرگانی باید ظرفیت و توان تشکل های خود را بشناسد؛ چون به نظرم هر چه انجمن ها و تشکل ها قوی تر باشند؛ اتاق قوی تر می شود و اتاق قوی تر مسلما قدرت چانه زنی با مسئولان بخش دولتی را بیشتر پیدا می کند. بی شک جایگاه اتاق رابطه مستقیم با توان زیرمجموعه هایش دارد؛ اما در این میان، برخی تشکل ها مثل انجمن ما که هم تازه تاسیس هستند و هم از نظر توان اقتصادی شاید قابل مقایسه با تشکل های دیگر نباشند، حداقل تا مدتی به حمایت بیشتری نیاز دارند.